

מילואים הלכות יום טוב סימן תצו המשך מעמוד קודם

שלאחר הפסח, וחור הבר וקנאו מחנכרי במוצאי שביעי של פסח, האם נחשב כחמץ שעבר עליו הפסח לענין הן חויל, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תמח ס"ק ד).
ולענין אמירת שנים מקרא ואחד תרגום בשקראים בחוץ לארץ קריאה אחרת מארץ ישראל, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רפה ס"ק יב).

טוב שני, וכשם שאסור לומר לנכרי לבנות בית כנסת ביום טוב שני, אף על פי שהותר שבות דשבות במקום מצוה, וכן נקט בשו"ת אהינעז (ח"ב סי' נט אות ב), וכן כתב האמרי בינה (דיני שבת סוף סי' יב).
[משנ"ב ס"ק ט]
אסורים לצלות קלאכה⁽¹⁾.
(18) ולענין חמץ של בן חויל הנמצא בארץ שנמכר לנכרי עד היום

הלכות יום טוב סימן תצו המשך מעמוד 206

השמיטה לסי' תכד אות מח, לגבי בן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ. וכן נקט הגר"ש סלנט (תורת רביתו שמואל סלנט ח"א סי' יז עמ' קב) לעיקר ההלכה, אלא שלענין עשיית מלאכה חשש לדעת המחמירים. אכן, רוב הפוסקים והמשנ"ב כאן לא פסקו כן, וכתבו שזין האדם נקבע לפי מקום מגוריו, וכן מבואר בשו"ת אבן עזר (סי' סד) ומ"מ באגרות הגר"ע גרדאזינסקי (ח"ג מכתב ד) כתב שיש לצרף את דברי החכם צבי כסנוף להקל, וכן צירפו את דבריו הגר"ר בענגיס (מועדים וזמנים ח"ו סי' קב בהנחה), הגר"ש איערברך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות א, ג, ד), והגר"ש וואנר (שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' סד, ח"ו סי' קסא). מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ב הע' יב) שאין לצרף את דעת החכם צבי אפילו כסנוף, כיון שאף בנו בשו"ת שאלת יעביץ (סי' קסח ד"ה אמנם) לא היקל בדבריו.

לחשוב שערך הוא את הסדר במקום אחר, והוסיף הגר"ש איערברך, שאף טוב יותר שיעשה כן, כיון שבחיותו עמהם הרי משנה הוא ממנהגם בכך שאינו מברך עמהם כמה ברכות.

[שעה"צ ס"ק יח]

וענין קלאכה צדוק ס"ק יז בה"ז⁽²⁴⁾.

(24) שם (סי' א) כתב, שכן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל ודעתו לחזור לחוץ לארץ, נהג כיון בן ארץ ישראל נכתב שיש חולקים, וראה דבריו במהדריב סי' א ס"ד, וכן מבאר בשו"ת חכם צבי (סי' קסח) שאין הנהגת דיני יום טוב שני תלויה לפי מקום מוטו של האדם, אלא לפי המקום בו הוא נמצא בחוץ, וכן כתב בשו"ת שו"א ומשיב (מהדורה תלתאה ח"ג סי' כח ד"ה הנה ד"ה ע"ה) וכן בשו"ת אבני מור (אריח סי' תקלט

הלכות יום טוב סימן תצו המשך מעמוד קד

אגרת משה כתב (חרי"מ ח"ב סי' כ), שלא יתכן שיחשב אדם הן כבן חוץ לארץ והן כבן ארץ ישראל.
ומי שמכר דירה בחוץ לארץ, וקנה דירה בארץ ישראל שבה הוא דר במשך רוב השנה, וחזר לחוץ לארץ לבמה חדשים בשנה להיות עם משפחתו, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שדינו כבן ארץ ישראל, אלא שנדון לחומרא גם כן חוץ לארץ מחמת ספק, או מחמת דין יעושים עליו חומרי מקום שהולך לשם.
ובן חוץ לארץ שבכל שלשת הרגלים מקפיד באופן קבוע להיות בארץ ישראל בדירה שיש לו שם, כתב הגר"ש איערברך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות ז) שנראה שאינו צריך לעשות שני ימים טובים, כיון שההבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ לענין זה אינו אלא בשלשת הרגלים, והרי בכל שלשתם הוא נמצא תמיד בארץ ישראל, וכתב, שגם מי שרצה להחמיר בזה ולהימנע ממלאכה ביום טוב שני, מימי יניח בו תפילין, ויתפלל תפילת חול, ולא יקרא על הין, ובשו"ת שבט הלוי (שם) נראה שהסתפק בדבר זה, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב והגר"צ אבא שאול (יום טוב שני כהלכתו פ"ו הע' ט) שדינו כבן חוץ לארץ, כיון ששם עיקר דירתו במשך השנה.

סימן תצו

דיני הקנה ביום טוב

[משנ"ב ס"ק א]

צ"ה גמורה, דאסור בקנינה ופחיתות⁽¹⁾ וכו', וגם בקנינה⁽²⁾.

(1) וליתול דג מספל מים [שאין בו משום צידה], כתב בספר מחנה

בארץ ישראל ולגור בארץ ישראל אין חשש שהוריו יעבדוהו, דינו כבן ארץ ישראל, גם אם דעתו שאם לא ימצא שידוך בארץ ישראל יטע לחוץ לארץ ויגר שם.

ובחור בן חוץ לארץ שאינו תלוי בדעת הוריו, ומסתפק אם ישאר לגור בארץ ישראל, דעת החזו"א והגר"ר בענגיס (מועדים וזמנים ח"ו סי' קב הע' א) והגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ו הע' ט) שאינו נהג כבן חוץ לארץ אלא לענין פרישה ממלאכה, אך לגבי שאר הדינים דינו כבן ארץ ישראל. מאידך, דעת הגאון מטשעבין והגר"צ דושינסקי (מועדים וזמנים שם) שדינו כבן חוץ לארץ, וכן צידד הגר"י מברסק (שם), וכן דעת הגר"י שיינברג (יום טוב שני כהלכתו תשובות מגדולי הפוסקים סי' יא ס"ק ב אות ט) שמבואר במשנ"ב שעד שאינו מחליט שלא לדר בחוץ לארץ לעולם, דינו כבן חוץ לארץ, כמובא בתחילת ההערה.

ואדם חדר באופן קבוע שבה בארץ ישראל ושנה בחוץ לארץ, כתב בשו"ת מהרי"ט צה"ק (סי' נב) שכזמן שהוא בארץ ישראל דינו כבן ארץ ישראל ובזמן שהוא בחוץ לארץ דינו כבן חוץ לארץ, וכן מי שדר בחצי שנה בארץ ישראל ובחצי שנה בחוץ לארץ וגם אם אין זה חצי שנה במדויק, דעת הגר"ש איערברך (יום טוב שני כהלכתו פ"ו הע' א) שאינו נחשב כבן מקום מסוים, ולפיכך עליו לנהוג כפי המקום שבו הוא נמצא באותו יום טוב, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' סד) לגבי מי שדר בקביעות חלק מחדשי השנה בארץ ישראל וחלק מהם בחוץ לארץ באופן שזה, ודעת הגר"ש אלישיב (שם הע' ב) שמימי בחיותו בארץ ישראל עליו להחמיר לענין עשיית מלאכה ואכילת חמץ, כיון שאינם אלא יטע ואל תעשה⁽¹⁾ והוסיף, שאם פרסותו אינה אלא באחד מהמקומות, דינו כבן ארץ מקום בלבד, מאידך, בשו"ת

הלכות יום טוב סימן תצו

ב מִיִּקְרָא דְּכֵּבָר
מִצֵּה ר' ג' מֵהָא
דְּאִמְרֵי שֶׁם כִּי
ד' אֲנָחוֹת מֵיִם
מִשְׁבָּדָא דְּרֵמִי מֵר
הָמָא חֲלִיק קִי

שְׁמוֹנֶה עָשָׂר, וְאֵם הָיָה עֹרְכָא דְרַבָּנָן אֵין מְחַמְרִין לְבִדּוּתוֹ (א) אֵלֶּא (ב) מְלָקִין אוֹתוֹ: כ [א] אֵין חֲלִיקָה בֵּין רֵאשׁוֹן לְשֵׁנִי (ד) אֵלֶּא בְּלִעְנֵן מֵת (ה) יִכּוֹן לְקַחַל אֶת הַעֵץ הַגָּדוֹל (ו) אֵין שְׂעָר חָלִי שְׂעָרִין בּוֹ סִפְפָּה (ז)ן עַל יְסוּסִים. וְאֶת־עַל־פִּי שְׂאֵסוֹר בְּרֵאשׁוֹן אֵלֶּא עַל־יָדֵי (3) [3] אֵינוֹ־יְהוּדִי אִם אֵין בּוֹ סִפְפָּה, (ז) בְּשֵׁנִי מִתֵּר אֶפְלוֹ עַל־יָדֵי יִשְׂרָאֵל, חוּץ מִיּוֹם־טוֹב שְׁנֵי שָׁל רֵאשֶׁה־שָׁנָה, דְּשֵׁנִי יָמִים קִרְשָׁה אַחַת אֲדִיקְתָּה הֵן: הִגְהָ וְהִקְתָּ שְׁבוּת דְרַבָּנָן דּוּקְתָּ דְמִקְחָל עֵינָא, אֲכַל אֲבִי־מִלְאָכָה (ח) אֲסוֹר לִישְׁנָאֵל לְעִשּׂוּתוֹ אֶפְלוֹ בְּיוֹם־טוֹב שְׁנֵי יָרִין פִּי יוֹסֵט (וְהַמְדִּיר פִּי־אֵ) ג [א] רַבִּנֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂבָאִי לְחֻצָּה לְאֶרֶץ, (ט) אֲסוֹרִים לְעִשּׂוּת מִלְאָכָה בְּיוֹם־טוֹב שְׁנֵי יָרִין פִּי יוֹסֵט

פאר הייט

[illegible]

באור הלכה

מקצה, ועל-כן תשיגו דלמא למחר קטלטל [ושכר]. ואולי עוד, דבין דצריך
אמרי פשה צריך לו למחר, וגם צריך לסמן בבטרישת ציון אתה הם כדי ששכר
היטב, הרי עשכבר דחל ואסור לעשות זה ביום-טוב משביל זומא וקטור. ושני
בשליחו צריך הגר' בסמין תצו ספין יח. ואפשר עוד, שתשובה זו פלש דברי
הש"ס שם באפן אחר טעם שפרש רש"י, דבאקאת לשון הש"ס הוא תמנה
מאד, וכמו שעמד על זה במאירי, ואפשר דלתשובה זו גבי יוצים שצריך
בפתקה לומר י'ה אני נוטל, צריך גספן שימשמש בהם אם נראים בעיניו
לאכילה, ומשום דאם לארן תשיגן ששמן עשכשמן למחר יטלטל וצוית, ולחכי
אסור לעשות זה ביום-טוב, ואפשר דביום פלש דברי הש"ס גספן באפן זה,
ואפשר שתהי' להם גרסא אחרת בזה, וצריך ציון:

לחברו, הקא שאצי בית ש"צ אלא אמרה לחוד במידי שאינו בע"ח, ט"ז, וכ"כ המ"א דקא אדלעיל מנה שבאוצר מחר להכין וכו', ע"ש:

(6) מְלִיקוֹן. פִּי מִטַּת מְדֻרָּתוֹ. וְקִבֵּב מְקֻרָּאֵי בְּקֻרְבֵּי רִשְׁיָא טִיפִּי בִּרְמָזָא שְׂהִיא יִיב מִפּוֹת, עִישׁ וְרַבְמָנִים לֹא מִשְׁמַע פֶּן, מִיָּא וְצִנֵּן רִשְׁיָא בְּהִלִּין דִּף קָמָא עִיב שְׁעֻבָּה; מִטַּת מְדֻרָּתוֹ אִין לֹה קֶצֶף, עִישׁ. וְצִנֵּן כְּהִיבָא וְחִבָּא בְּדִירָא אֲהֵרִן: (7) אִי מִי שְׁפִיל וְנִצְרָד הִרְס אֲסוּר לְהִקְטִי דָם שְׁקִדְרִי שְׁדַּעֲפִין¹⁷

[illegible]

משנה ברורה

אֶלֶּא מִדְּבַרְנָא, אִם-כֵּן מִי עֵבֶר בִּי עַל אֵיזָה דְּכָר שְׂהוּא דְּהִי הוּא
 בְּעֵבֶר אֶת כָּל וְלִהְיֵי הַחֲמִיר עֲלֵיו, מַה שָּׁאִין כֵּן בְּיוֹם טוֹב
 וְרֵאשׁוֹן שְׂאִינוּ עוֹקְרֵי בִמָּה שְׂעֵבֶר עַל שְׁבוּת, שְׁהִי בִּאסוּר
 וְרֵאשׁוֹרִיתָא שְׁבִי לֹא עֲקְרוּ. וְיֵשׁ פּוֹסְקִים חוֹלְקִים בְּזֶה, וְלִדְיָהוּ אֵין
 חִלּוּק כָּלל בֵּין יוֹסִטִּים וְרֵאשׁוֹן לִשְׁנֵי. (ה) וְהַדְּבָר מֵלִי בֵּין לִפִּי
 רֵאשׁוֹת עֵינֵי הַבְּנִים בִּמָּה שְׂרֹאֲאִין לִפִּי הַעֲגוֹן, אִם לְהַקֵּל עֲלֵיו
 בְּמַלְקוּת אוֹ לְהַחֲמִיר עֲלֵיו בְּגֵדוֹ, רַק שְׁהִירְשׁוּת בִּינָם אֶפְלוּ לְגִדּוּתוֹ.
 וְכַתְּבוּ הַחֲמִירִים, דָּאֵם עֲשֵׂה הַדְּבָר עַל-פִּי הוֹרָאָה חֲכָם שְׂשַׁעֲה אֵין
 לְגִדּוּתוֹ, שְׁהִי שׁוּגֵג הוּא: (ג) אֶלֶּא מִלְּקִין אוֹתוֹ. וְשְׂעִיר מִכַּת-
 מִדְּרֹת יֵשׁ כֹּהֵה רְעוּת בֵּין הַפּוֹסְקִים, עֵין בְּמִגְוֹ-אֲבֵרָהֶם וְאֵלֶּיהָ

דבר⁶: ב (ד) אלא לענין מתי, משום כבודו, ויתבאר לקמן בסימן תקכו. ולענין כבודו ולקחה עין פרי תעש, ויתבאר לקמן בסימן תקכז. סעיף א: א (ה) וכן לכתחל את העין. מירי (ו) שחש בציני קצת, וכל גופו בריא ואינו מרגיש מחוש בגופו מחמת העין, דבחקיק זה בשבת יום-טוב אסור לעשות שום רפואה עלידי עצמו⁷ אפלו בשנוי, וכמו שנתבאר לעיל סימן שכה סעיף יז במשנה ברורה סעיף-קטן נב, והבא ביום-טוב שני שרי לכתחלה⁸ (י) ואפלו בלי שנוי: (ו) או שאר חלי, וגם-כן בשאינו בולל כל הגוף: (ז) בשני מותר לכבוש. שמיני (ח) הנאת הגוף לא התמירו בו ביום-טוב שני בשכות דמתקן⁹: (ח) אסור לישאל אל יכיר, ואפלו (ט) חש בכל גופו גמי ואסור (י) עלידי עצמו. כתב באסור תהרהר: אדם הנפול או הנגוף ונצטרך דם במקום נפילתו או בגופו, אין השיב חלי הפנימי, (יא) ומאחר שאין מצטרף בל-כך ויכול להתמתן למחר בלי סכנה, נראה דאסור להקני דם שקורין קעפפין¹⁰ ובלשוננו באקעפסין¹¹ ואפלו ביום-טוב שני של גלית ואפלו עלידי עבדים, עד כאן לשונו: ג (ט) אסורים לעשות מלאכה¹², דנחנין עליו חמירי מקום

שער הציון

[illegible]

תרגום: 1 פסוק דף.

(ז) (י) מִיִּשּׁוּב אֶפְסֵלו דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר. וְכִלְיָמָן שְׁלֵא הֵגִיעַ לִישׁוּב, אֶפְסֵלו אֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר מִתֵּר, לְפִי שְׁעָרֵין לֹא הִקְבִּיעַ לַהֲיֹוֹת כְּמוֹתֵין; (יא) אֶבֶל אִם הֵגִיעַ (ד) לִישׁוּב וְאֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, גַּעֲשֶׂה כְּמוֹתֵין וְאִסּוּר (יב) מִין בְּמִדְבָּר בֵּין מִישׁוּב. (יג) וְכֵל חוּץ (ס) (ס) לַתְּחֹם אֵין נוֹתֵנִין עֲלֵיו חֲמֵרֵי מְקוֹם שֶׁחָלַף לִשְׁבֹּ:

שערי תשובה

[illegible][illegible]

שְׁהֵלָה לָשׁוּם. (יג) וְאֶפְלוּ בַצֵּנֶזָּא אֶסְרוּ¹⁴, וְכִמּוּ שְׁתַּבְּקָאָר לְעִיל
בְּסִימֵן חֲסֵה סִצִּיר דְּרִי¹⁵, וּמִכָּל מְקוֹם אִם (יא) עֲשֹׂה מִלְאכָה אֵין
לְמַגְנִידִין אוֹתוֹ: (יז) **בְּלִישׁוֹב**. לְאִפְּוִי אִם יֵצֵא מִן הַיִּשׁוּב וְכֵא לֹ
לְמַדְבָּר, אֵין צָרִיד לְהִתְנַהֵג כְּמַגְנִיד חֲצֵה לְאֶרֶץ כִּיֵּן שְׂאִין דַּעֲתוֹ
לְהַשְׁמִיעַ שָׁם. כְּתוּב הַפּוֹקֵסִים, דְּלִישׁוֹב נִקְרָא יִשׁוּב שֶׁל יִשְׂרָאֵל
דְּוָק¹⁶, וְכֵלְזֵמֶן שְׁלֵא הִגִּיעַ לְעִיר שֶׁל יִשְׂרָאֵל (יז) אֵין צָרִיד
לְהִתְנַהֵג כְּחִמְרֵי אוֹרְתָה הַמְּרִינָה, וְכִתְבֵי עוֹד, רִתּוֹף הַתְּחוּם כִּי
כִּתּוֹף הַעִיר¹⁷ וְצָרִיד לְהִתְנַהֵג כְּחִמְרֵי אוֹתוֹ מְקוֹם: (יא) **אָבֵל אִם**
הִגִּיעַ לִישׁוֹב. אֶפְלוּ (טו) לִישׁוֹב וְכָרִים, דְּכִיֵּן שְׂאִין דַּעֲתוֹ
לְחִזּוֹר, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי הַמְּדִינָה שֶׁכָּא לָשׁוּם, מִכִּיֵּן שְׁהִגִּיעַ לִישׁוֹב
שֶׁל בְּרִיאַדָּם. (טז) וְשֶׁ מִי שֶׁמְשַׁלֵּל אִם בָּהּ כְּמוֹ בַּדַּעֲתוֹ לְחִזּוֹר,
וְכֵצֵי שְׂאִיעַ דְּוָקָא לִישׁוֹב שֶׁל יִשְׂרָאֵל: (יב) **מִין בְּמַדְבָּר**. רֹזְעָה
לְיוֹמֵר, אַחֲרֵי שֶׁכָּנֵס לִישׁוֹב, אֶפְלוּ יֵצֵא אַחֲרֶיךָ לְמַדְבָּר לֵאמֹר נִפְקַע
לִישׁוֹב: (ג) **וְכֵל חוּץ לְתַחוּם וְכו'**. רֹזְעָה לְיוֹמֵר, אֵין בַּדַּעֲתוֹ
לְחִזּוֹר כִּיֵּן בִּאֵין דַּעֲתוֹ לְחִי, כִּל שְׁלֵא הִגִּיעַ לְתַחוּם הַיִּשׁוּב מִכִּי

(יג) אחרונים, דלא כט"י: (יז) קנא אברהם ושיא: (יח) הנה בדעתו לחזר, ומשמע דאפילו בפרהא. פיון דכל אסור הוא רק מפני הממלכות, וכן משמע בפריי קנאים: (יט) קנא אברהם ושיא בשם הרב"ז: (כ) בקרייטשע ע"ש: (כא) ועין בבחי' אדם כלל קג רמ"ד עוד פרטי דעים בזה²³: (כב) כן נכתב בשער-השוכה בשם רב האחרונים, עין שם. ועין בשולחן-ארון הגר"י בזה²⁴: (כג) ויט' מנא אברהם בשם רב"ז:

תרגילים : 1 פוסות רוח.

הלכות יום טוב כימן תצו

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק י]

לשוב של ישראלי הנקרא (16) וכו', דהנה תתחום הנה קתור העירי.
(16) ואף אם אין דרים שם אלא יהודים מתעטים, כתב בשו"ת אגרות
משה (יורד ח"ד סי' כד אות ב) שנקרא ישוב של ישראל ואסור לבן
ארץ ישראל לעשות שם מלאכה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (יום
טוב שני כהלכתו פ"ג הע' כ).

ואף במקום ישוב של ישראל שאינם שומרי תורה ומצוות, דעת
הגר"ש אלישיב הגרש"ז אויערבך (שם הע' בא) שאסור לעשות
שם מלאכה, שאף על פי שלא יבוא הדבר לידי מחלוקת כשיראו
שבני ארץ ישראל עושים שם מלאכה, מימ לא הילקו חכמים
בדבר ואסרו בכל אופן. והוסיף הגרש"ז אויערבך (שם), שאף יתכן
שיחזור אחד מבני העיר בתשובה, ויש לחוש שיחשוב שמותר לו
לעשות שם מלאכה ביום טוב שני, אכן, במקום המחזיק שאין בו
יהודים, דעתו (שם הע' לב) שאין צריך לחוש שמא דרים שם
יהודים.

ומקום נופש בחוץ לארץ שאין דרים בו יהודים אך מגיעים לשם
לנופש גם במשך שאר ימות השנה, דעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש
אלישיב (שם) שנחשב מקום זה כמקום ישוב של ישראל, ואסור
לבן ארץ ישראל שבא לשם לנופש לעשות מלאכה ביום טוב שני.
אך אם אין באים לשם יהודים במשך השנה, דעתם (שם) שמותר
לו לעשות מלאכה בפני בני חוץ לארץ שבאו לשם לנופש בחג,
כיון שאינו נחשב מוחמת זה במקום ישוב של ישראל, והוסיף
הגרש"ז אויערבך (שם) בטעם הדבר, שכיון שיהודים בני חוץ לארץ
שכשם שהם אינם קבועים שם כך גם שאר האנשים אינם קבועים
שם, אין בזה חשש מחלוקת, כיון שיתלו שבאו מארץ ישראל, ואם
יש לו ספק אם באים לשם יהודים [אף שאינם שומרי תורה
ומצוות] במשך השנה, דעת הגר"ש אלישיב (שם) שיש להחמיר
שלא לעשות שם מלאכה ביום טוב שני, ודעת הגרש"ז אויערבך
(שם) שיש להקל בזה.

ולגבי מקומות קברי צדיקים בחוץ לארץ שנאספים שם ביום טוב
אנשים רבים, ואף מבני ארץ ישראל, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט
סי' קכד אות א) שאסור לבני ארץ ישראל הנמצאים שם לעשות
מלאכות ביום טוב שני, אף שאין שם ישוב שגרים בו יהודים, כיון
שמחמת ריבוי האנשים הנמצאים שם, יתפרסם בחוץ לארץ שאין
נזהרים שם דיני יום טוב שני, ובפרט במונינו שהפרסומות
והתקשורת מצרים, ויהיה בכך זילול ביום טוב, ועוד, שכיון
שנמצאים במקומות אלו יהודים שבאו מארצות אחרות ומחוייבים
ביום טוב שני, יש חשש מחלוקת זילול ביום טוב כשיראו את בני
ארץ ישראל עושים מלאכה.

ולענין חבורת שוחטים בני ארץ ישראל הנמצאים בחוץ לארץ
מחוץ לתחום, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' עב) שאין להקל
להם לשחוט ביום טוב שני, כיון שרבים הם ויתכן שיתפרסם הדבר
למחרת ויודע לבני העיר הסמוכה, ויהיה בכך זילול ביום טוב,
ועוד, שיש בכך חילול השם כשיראו הנכרים שיהודים מחללים יום
טוב.

(17) וטעם הדבר מבואר לעיל (סי' רמד ס"ק ט), שכיון שרגילים אנשי
העיר לצאת לפעמים מהעיר וללכת עד סוף התחום, נחשב מקום
זה כחלק מהעיר לענין דבר שיש בו משום מראית העין.

ואם כשהוא מחוץ לתחום ראה שם בן חוץ לארץ שיצא מחוץ
לתחום עירו באופן מיקרי וארעי, דעת הגרש"ז אויערבך (יום טוב
שני כהלכתו פ"ג הע' יח) שאין לבן ארץ ישראל לעשות מלאכה
המשך בעמוד הבא

[משניב ס"ק י]

ואפילו בצניעא אסור (14), וכמו שנתבאר לעיל בסימן תסח קצ"ה (15).
(14) ואף שבדבר שנאסר לעשותו משום שיחשדוהו שעובר עבירה,
כתב לעיל (סי' שא ס"ק קסה, וראה גם ביה"ל סי' שלו ס"ט ד"ה
בצניעה) שאם החשד הוא בעבירה דרבנן אין איסור לעשות בן
בצניעא, ביאר הגרש"ז אויערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ג הע' יב)
שדין יום טוב שני חמור יותר משאר דינים דרבנן, משום שהכמים
החשובים כאיסור תורה כדי שלא יזלזלו בו, שהרי מטעם זה
ביטלו ביום טוב שני מצוה דאורייתא של הנהגת תפילין, ואף החירו
לברך בו ברכות הנהגות ביום טוב, ולא חששו בזה לברכה לבטלה
שאסורה מדאורייתא לפי דעת הרמב"ם.

(15) שם (סי' יד) כתב, שדברים שאי אפשר לעשותם כל כך
בצניעא, כגון מלאכה [המחכרת כאן], אסור לעשותם בצניעא, אך
דברים שאפשר לעשותם בצניעא ממש בלא שיוודע לאנשי
המקום, מותר לעשותם בצניעא, וכפי שכתב להלן (סי' יג).

ואף מלאכה שאינה אסורה אלא מדרבנן, כתב בשו"ת שבט הלוי
(ח"ו סי' סד) שאסור לבן ארץ ישראל לעשותה בחוץ לארץ
בצניעא, וכן דעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש אלישיב (יום טוב שני
כהלכתו פ"ג הע' ד), אכן, טלטול מוקצה [שאינו איסור מלאכה],
כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שמותר, כיון שיש רעות שאפילו
מלאכה גמורה מותר לבן ארץ ישראל השוהה בחוץ לארץ לעשות
בצניעא. מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש אלישיב (יום טוב
שני כהלכתו פט"ז הע' ב-ג) שאסור לו לטלטל מוקצה ביום טוב
שני, אלא אם כן הוא דבר שמעילה הכנה מבעוד יום להתירו
בטלטול, שאותו מותר לטלטל, כיון שאין ניכר שלא הכנה.

ולחלוק אש עבור הבדלה במצאי יום טוב ראשון שחל בשבת
כשהוא בן ארץ ישראל השוהה בחוץ לארץ, כתב בשו"ת שבט
הלוי (שם) שמותר, וביאר (יום טוב שני כהלכתו פ"ח הע' לא)
שהוא משום שהחלוקה נעשית לצורך מצוה. דעת הגרש"ז
אויערבך (יום טוב שני כהלכתו שם) שמותר לעשות כן רק באופן
שאינו יכול לחלוק מנה חלוקה כבה, וכן שעושהו בצניעא. מאידך,
דעת הגר"ש אלישיב (שם הע' לב) שאפילו מלאכות שהן לצורך
דבר מצוה לא הותר לבן ארץ ישראל השוהה בחוץ לארץ
לעשותן.

ולחלוק את אור החשמל, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי'
קד) שאף על פי שבימים טוב אסור הדבר מדרבנן משום מוליד
[כדעת הסוברים שאין בהפעלת כלי חשמל איסור תורה משום
בונה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שיג ס"ק מה)], מימ יתכן שמותר
לבן ארץ ישראל השוהה בחוץ לארץ לחלוק ביום טוב שני, כיון
שהחלוקה זו נחשבת בצניעא, שהרואה מבחוץ אינו חושב שהחלוקה
את האור, אלא שהחלוקה על ידי שעון שבת שכיון מבעוד יום.
וביאר הגר"מ פיינשטיין (יום טוב שני כהלכתו שם הע' ד) את
ספקו, שמלאכה שלעולם לא יתפרסם שנעשתה, יתכן שכלל לא
נאסרה ביום טוב שני, מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (שם)
שהחלוקה האור אסורה כדון שאר איסורי מלאכה דרבנן, ובפרט
שיש רעות שאיסור מוליד ביום טוב הוא איסור דאורייתא.

ולענין אכילת חמץ ביום טוב אחרון של פסח לבן ארץ ישראל
השוהה בחוץ לארץ, כתב השערי תשובה (ס"ק ד, תחילת עמוד זה)
בשם ספר שלמי חגיגה, שהוא נזהר שלא לאכול, וכן כתבו הערוך
השלחן (סי' יד) ושו"ת אגרות משה (אורח ח"ב סי' קא) שאסור.
וביאר הערוך השלחן, שהוא משום שאכילת חמץ גורעה יותר
מעשיית מלאכה לענין זה.

הלכות יום טוב סימן תצו

ביאורים ומוספים המשך

לשראל שלא היתה מצויה, מפני שבחוץ לארץ גם בני ארץ ישראל אסורים במלאכה, ולא היה מצוי בזמנם שכן חוץ לארץ ימצא בארץ ישראל, ואם כן יתכן שלא גזרו בו חכמים איסור, וכתב, שלדינא נוטה להחמיר בזה.

והגרש"ז אוערברך כתב (ש"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות ג, ששי"ב פ"ב הע' טו, יום טוב שני כהלכתו פי"ד הע' ב), שאף שלמעשה יש לחוש לדעת המחמירים, מ"מ נראה להצדיק את העולם שנחגגים היתר בדבר, כיון שמבואר בשו"ע לעיל (סי' רסג סי"ז) שמותר לאדם שקיבל עליו שבת לומר למי שעדיין לא קיבל שיעשה מלאכה עבורו, ובענינו שאין בני חוץ לארץ אסורים במלאכה מדינא אלא רק משום מנהג אבותיהם, לא נהגו להחמיר אלא בעשיית המלאכה בעצמם אך לא באמירה לבן ארץ ישראל לעשותה, ואף לפי המג"א שם (סי' ק) שההיתר הוא משום שהיה בידו שלא לקבל עליו שבת, יש לומר כן אף לענין יום טוב שני, שבידו להחליט באמצע יום טוב שאינו חוזר לחוץ לארץ, תגל יד כן יהא מותר מיד בעשיית המלאכה ונראה מה שכתבנו בזה להלן (הע' 22), ועוד יש לומר, שכשם שכתב התוספת שבת (סי' רמג סוף סי' קיב) שמותר לומר לנכרי לעשות מלאכה לאחר שקיבל שבת, כיון שבהרבה מקומות עדיין לא קיבלו שבת, כך בענינו שאצל כל בני העיר הוא יום חול, מותר לבן חוץ לארץ לומר להם לעשות מלאכה, אכן, הגר"ש אלישיב כתב (קובץ תשובות ח"א סי' נד) שאין איסור לומר לבן ארץ ישראל לעשות מלאכה עבורו, ובלבד שיהא דבר מצוה, אך בדבר חול אסור הדבר משום איסור 'ממצוא חפצך', שבאמירתו לעשות מלאכה עבורו הוזהר מתעסק בעניני חול, מאידך, דעת הגרש"ז אוערברך (יום טוב שני כהלכתו פי"ד הע' י) שבאופן שהאמירה לאחר לעשות מלאכה מותרת מצד עצמה, אין בה איסור משום 'ממצוא חפצך'.

ואף לדעת האוסרים לומר לבן ארץ ישראל לעשות מלאכה, דעת הגרש"ז אוערברך (שם הע' ד) שמותר לרמוז לו רמז שאינו בדרך ציור, כגון בשורצה שידליק את האור, מותר לומר לו שאינו יכול לקרוא מחמת החושך, או לענות בחיוב לבן ארץ ישראל ששואל אותו האם רצונו באור דלוק, ובלבד שלא יצווה על כך.

ובן חוץ לארץ שיש לו מפעל בארץ ישראל, כתב בשו"ת דובב מישורים (ח"ג סי' פג) שצריך לסגור את המפעל ביום טוב שני, מאידך, בשו"ת אגרות משה כתב (שם, ובסי' קה אות א, ובח"ג סי' עא) שאינו צריך לסגור, שכיון שלא אמר להם בפירוש לעבוד ביום זה, אלא זמן רב קודם לכן סיכם עמם שיעבדו בכל ימות החול, יש להתיר להם לעבוד עבורו ביום זה, מפני שיום טוב שני אינו אסור אלא מחמת הספק שמא יום זה יום טוב הוא, ולכן אין טעם שיאסר לבני ארץ ישראל לעשות מלאכה עבורו, כיון שיודעים הם בהאות שיום זה חול הוא, וכך מנהגיהם הם למעשה, והרי אף בני חוץ לארץ המסופקים מדדים בזה שמי שאינו מסופק בדבר מותר בעשיית מלאכה, וכן צידד הגרש"ז אוערברך (ש"ת מנחת שלמה שם, ששי"ב פ"ב הע' ג) שמותר הדבר.

ונסיעת בן חוץ לארץ ביום טוב שני בארץ ישראל במכונית או אוטובוס שנוהג בהם בן ארץ ישראל, דעת הגר"צ פונק (ש"ת שאלו ציון תנצא ח"א סי' כח) שאסורה אף לצורך דבר מצוה, משום שהוא 'עובדין דחול' ויש בכך משום זלזול ביום טוב שני, וכן דעת הגרש"ז אוערברך והגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פי"ד הע' יב).

ולענין תלישת ערבות בארץ ישראל עבור בן חוץ לארץ ביום טוב המשך בעמוד הבא

שם, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שם) שמותר לעשות מלאכה בפניו, מפני שחכמים לא גזרו איסור באופן זה.

ולעלות לטיסה מארץ ישראל לחוץ לארץ כשהמטוס אמור לנחות בחוץ לארץ ביום טוב שני, דעת הגר"ש אלישיב והגר"צ אבא שאול (יום טוב שני כהלכתו שם הע' כח) שאין להתיר אלא אם כן נמל התעופה בחוץ לארץ נמצא מחוץ לתחום של ישוב ישראל, וכמו כן אין נמצאים שם יהודים העובדים בו בקביעות, ואף באופן זה, דעת הגר"צ אבא שאול (שם) שלאחר הנחיתה אין להיכנס לעיר עד מוצאי יום טוב שני, והגר"ש וואונר כתב (יום טוב שני כהלכתו תשובות סי' י אות א), שאף אם לא יגיע לחוץ לארץ עד מוצאי יום טוב שני, אין לטוס לחוץ לארץ, כיון שמצויים במטוס בני חוץ לארץ שאינם שומרי תורה ומצוות הנסעים באיסור, ואין לזלזל ביום טוב שני בפניהם. אכן בשעת הדחק, דעתו (שם) שמותר לעשות כן, מאידך, דעת הגרש"ז אוערברך (שם הע' כו) שיתכן שמותר לבן ארץ ישראל לטוס לחוץ לארץ אף אם נוחת שם ביום טוב שני, וגם אם נמל התעופה נמצא בתוך התחום של ישוב ישראל, כיון שהרואים יתלו שנמצאים שם בני ארץ ישראל, ולכן גם אם יראו אותם עושים מלאכה, אין חשש שיחשבו שהם בני חוץ לארץ המזלזלים ביום טוב שני.

[משנ"ב ס"ק יג]

להתפלל תפילת שמונה עשרה בלחש ביום טוב שני⁽¹⁸⁾, וכן להניח תפילין בצנעא⁽¹⁹⁾.

(18) ולענין הבדלה על הכוס, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' עב) שאין להבדיל וומ"מ מותר לאכול, כדן מי שאין לו כוס להבדלה, אכן צריך לומר 'אתה חונתני' בתפילת ליל יום טוב שני, והפאת השולחן (סי' ב אות טו) והכף החיים (סי' לו) כתבו שצריך להבדיל על הכוס בצינעא, ואין זה דומה לעריכת מנץ לתפילה של חול, משום שנעשה בעשרה, וכן דעת הגרש"ז אוערברך, הגר"ש אלישיב והגר"ש וואונר (יום טוב שני כהלכתו פ"ח הע' טז).

(19) ולענין מקום שאין דרים בו יהודים אך באים אליו אנשים רבים כגון [כדי להתפלל במקום קבוע רב], כתב בשו"ת שבת הלי (ח"ט סי' קכד אות ג) שיתפללו בו בני ארץ ישראל בציבור תפילת חול עם תפילין, ואינו דומה לעשיית מלאכה שם שאסורה עליהם, כיון שאין שום ריוח בכך שימנעו מלהתפלל בציבור תפילת חול, שמי' יעירו מתפילת יום טוב, והרי גם העדרות של אנשים רבים מהתפילה נחשבת כהתנהגות שלא בבני חוץ לארץ בפדחסיא, ואין בכך אלא הפסד תפילה על ידי שאינם מתפללים בציבור.

[משנ"ב שם]

צריך לעשות שני זמנים יום טוב⁽²⁰⁾, ומקל קקום תפילת יום טוב צריך להתפלל בביתו בצנעא⁽²¹⁾ וכו', יתנהג כבני ארץ ישראל⁽²²⁾.

(20) ולענין בן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל האם רשאי לומר לבן ארץ ישראל לעשות מלאכה עבורו ביום טוב שני, כתב הבר"י יוסף (סי' ד) שהמהריק"ש התיר, אבל מהרי"י פראנו ומדרי"י מולכו אסרו, ובהגהות רעק"א (על מג"א סי' ז) כתב בשם שו"ת גינת ורדים שאסור, וכן כתבו הפאת השולחן (סי' ב אות טו) ושו"ת דובב מישורים (ח"ג סי' פג), וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' לד-לה) שיש לחוש לדעת האוסרים.

מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' קו) כתב שמסופק בזה, כיון שיתכן שלא נאסרה ביום טוב שני אלא אמירה לנכרי, מפני שהוא דבר המצוי וגזרו בו חכמים איסור, מה שאין כן אמירה

הלכות יום טוב סימן תצו

ביאורים ומוספים המשך

חייב להמשיך. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ד הע' יא) שאם רק לאחר הצות היום החליט להשאיר בארץ ישראל, עליו לסיים יום זה כדן יום טוב שני, אך אם החליט לפני הצות היום, עליו להחמיר כחומרת שני המקומות.

[שעה"צ ס"ק יז]

וענין פסוקים קל קד דין ד עוד קרטי דינים ק"ה²³.

23) שם כתב, שיניח תפילין לפני הליכתו לבית הכנסת ויקרא בהם קריאת שמע, ולאחר מכן יסירם וילך לבית הכנסת ויתפלל שם שמונה עשרה, וכדי שלא יהא ניכר שמאריך בחפילו דתור מהם, יתחיל להתפלל לפניו, וכן מבואר בפרי חדש (סוף סי' זה) שנהג כך למעשה, והתחיל להתפלל כשנעמדו כולם קודם שמונה עשרה. וכן כתב הפאת השולחן (סי' ב אות כב) שיש לעשות, וכן דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ג הע' נב) שיתפלל עם הציבור. מאידך, דעת הגר"ש איערבך (ש"כ פ"ב הע' סא, יום טוב שני כהלכתו שם הע' מט) שיתפלל שמונה עשרה של שחרית בתפילין בבית, ואחר כך ילך לבית הכנסת כדי לשמוע קדיש וקדושה, כיון שמבואר במשנה לעיל (סי' סו ס"ק נ) שתפילה עם תפילין עדיפה מחפילה בציבור, ועוד, שאין התפילה עמהם נחשבת תפילה בציבור, כיון שהוא מתפלל של חול והם מתפללים של חג, והוא אף מתחיל להתפלל לפניו.

ולענין אמירת הלל עם הקהל בשעה שנמצא עמהם בבית הכנסת, כתב בשו"ת שבת הלי' (ח"י סי' מט) שיאמרנו בלא ברכה, ואף שהאומר הלל שלא לצורך נחשב כמחורף ומגדף (כמבואר בגמרא שבת ק"ח, ב), כאן אמירתו היא כדי שלא לפרוש מהציבור ולכן נחשבת אמירה לצורך.

ולגבי ליל הסדר ביום טוב שני, כתב החי' אדם (שם) שאם נמצא בן ארץ ישראל בחדר בפני עצמו, לא יערוך את הסדר, כלל, אך אם נמצא עם בני חוץ לארץ, ישב עמהם אך לא יברך שום ברכה חוץ מברכת בורא פרי הגפן על הכוס הראשונה והשלישית, ויברך לפטור בהן את הבסות האחרת, וראה עוד פרטים בזה בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ג סי' עב) ובדברי הגר"ש איערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ג הע' פה).

ולענין אמירת ההגדה, כתב החי' אדם (שם) שצריך הוא לאומרה בקורא בתורה.

ולאכול אכילת מצה ומרור, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שצריך הוא לאכול, אך אינו צריך לאכול כוית מהמרור, כיון שאין ניכר לאחרים כמה הוא אוכל.

ואף אם כל המשתתפים בליל הסדר הם ממשפחתו הקרובה ויודעים שהוא בן ארץ ישראל, כתב בשו"ת אגרות משה (שם ח"ה סי' כד אות ג) שאסור לו לשנות מהם בדברים אלו, כיון שנחשב הדבר כפרהסיה. וכן דעת הגר"ש איערבך (יום טוב שני כהלכתו שם הע' פו), ומשום שיש לחוש שמא יכנסו לשם אנשים אחרים, ורק בשמיעה שלא יכנסו לשם אנשים אחרים, דעתו (שם) שיכול לשבת ולאכול עמהם מבלי לנהוג את מנהגי הסדר. דעת הגר"ש אלישיב (שם) שאין צריך לחוש לכך שיכנסו אנשים אחרים, ולפיכך כשאין מסובים שם אלא בני משפחתו הקרובה, אינו צריך לנהוג את מנהגי הסדר.

אכן, גם אם נמצאים שם אנשים שאינם ממשפחתו הקרובה, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ש איערבך (שם) שרשאי להשתמש ממקום הסדר, אם העדרותו אינה מורגשת, כגון בשיכולים אנשים אלו המשך במילואים עמוד 52

שני, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תונה ס"ק א).

ובן חוץ לארץ המתארח אצל בן ארץ ישראל כשהלל יום טוב שני בשבת, ובעלת הבית מרליקה גרות לשם שבת בלבד, הסתפק הגר"ש איערבך (ש"כ פ"ה הע' טז) אם חייב האורח להדליק נר נוסף עבור יום טוב, ולענין הבדלה, העיר הגר"מ סולוביצקי בשם החזו"א (יום טוב שני כהלכתו פ"ח הע' מו) שאין בעל הבית יכול להוציאו בהבדלה, כיון שמבדיל רק מחמת השבת ולא מחמת היום טוב. דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני יום טוב פ"כ ס"ק ב) שלא מסתבר שהחזו"א אמר כן, כיון שההבדלה אינה שונה בשבת מביום טוב, ואין טעם לומר שלא תעלה לשניהם. וכן לגבי קידושא רבה ביום השבת, דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו שם הע' טב) שמצויא בן ארץ ישראל את בן חוץ לארץ ידי חובה, והגר"ש איערבך (ש"כ ח"ג פניא הע' נו) הסתפק בזה.

21) ובטעם שהמנהג בזמננו הוא שבני חוץ לארץ הנמצאים בארץ ישראל עורכים מנין נפרד ביום טוב שני, ובדברי הבי" שו"ת אבןת רחל סי' כו) שכתב שנהגים כן כיון שאין חשש שתצא תקלה על ידי כך, ביאר הנר"צ אבא שאול (יום טוב שני כהלכתו פ"ב הע' יג) שלא נאסר להם לערוך מנין לעצמם אלא בזמן שלא היו מצויים הרבה בני חוץ לארץ בארץ ישראל ביום טוב, אך בזמן הבי" ובזמננו שנמצאים בארץ ישראל הרבה מבני חוץ לארץ, אין כל חשש בעריכת מנין לעצמם, כיון שמפורסם בארץ ישראל שנמצאים בה בני חוץ לארץ. והוסיף הגר"ש איערבך (שם) שסיון שבהרבה מקומות בארץ ישראל עורכים בני חוץ לארץ מנין ביום טוב שני ונתפשט הדבר מאד, והאי שכבר אין חשש מחלוקת בזה, ואין להימנע מקיום מנין זה. אכן, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ה סי' לו אות ו) שאין לערוך מנין זה בפרהסיה [ואף מעריכת המנין שלא בפרהסיה לא היתה דעתו נוחה, אלא שכבר נהגו כך (יום טוב שני כהלכתו שם)], וכן דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני יום טוב פ"כ ס"ק ב) שראוי שלא יערכו מנין זה בבית הכנסת עצמו אלא בחדר צדדי, ובמקום שאין מצויים עשרה אנשים מבני חוץ לארץ, האם יצטרף אליהם מבני ארץ ישראל להשלים למנין, דעת הגר"ש איערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ט הע' ב) שאין לעשות כן, כיון שמעיקר הדין אין להתפלל במנין שלא כפי מנהג המקום, ולא נהגו להקל בזה אלא כשכל המנין הוא מבני חוץ לארץ. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שם הע' ג) שאם יש שעה מבני חוץ לארץ, יכולים ארבעה מבני ארץ ישראל להצטרף עמהם למנין.

ולגבי עריכת מנין לתפילת חול ביום טוב שני לבני ארץ ישראל הנמצאים בחוץ לארץ, כתב בשו"ת הר צבי (אורח ח"ב סי' עח) שאסור לעשות כן, וכן דעת הגר"ש איערבך, הגר"י וייס והגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ב הע' יג, פ"ג הע' ע), ומפני שבוה לא נהגו מעולם דו"ק, ויש בכך משום זילזול ביום טוב שני. 22) ובן חוץ לארץ שהחליט באמצע יום טוב שני שלא לחזור לחוץ לארץ, הסתפק הגר"ש איערבך (ש"כ פ"ב הע' מט) אם הוא מתחייב מיד בהבדלה ותפילין, או שביין שבתחילת היום עשה קידוש והתפלל תפילת יום טוב, עליו לנהוג ביום זה כיום טוב עד צאתו [וראה ענין זה בקובץ שעורים ביצה אות טז], אכן, במקום אחר (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות ג ובספר יום טוב שני כהלכתו פ"ד הע' ח ופ"ד הע' א) נקט הגר"ש איערבך שמיד בשעת החלטתו מותר בעשיית המלאכה, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' לד). דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני יום טוב פ"כ ס"ק ב), שמסבירא היה נראה שהחייב להמשיך לנהוג דיני יום טוב, אלא שבשו"ת להורות נתן (ח"ב סי' כז) כתב ששמוע מהחזו"א שאינו

הלכות יום טוב סימן תצו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

כמי שאין דעתו לחזור דמיה²⁶ וכו', כל שמוצא פרנסתו מן המצות באותו מקום שהלך לשם²⁷ אינו נזקק למשכנו.

(25) דעת החזו"א (אגרות רבנו ח"ב עמ' קטז-קיו), שאף אם הלך עם משפחתו למדינה אחרת, מ"מ אם דעתו לחזור למקום שיצא משם, דינו כדן המקום שיצא משם.

ובזמננו שיש מטוסים והתחבורה ממדינה למדינה מעשית בקלות, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים סי' עד) שגם אם הלך עם משפחתו למדינה אחרת למשך כמה שנים אין זה נחשב כעקירה ממקומו הראשון, כיון שקל מאד לטוט למדינה אחרת עם כל המשפחה ולשוב לאחר זמן, מה שאין כן כשלא היו מצויים מטוסים, שסדי ללכת למדינה אחרת עם משפחתו צריך היה לטרוח הרבה, ובדרך כלל מי שהיה עושה כן היה נשאר במדינה החדשה לעולם, וכן דעת הגר"י קניבסקי (אגרות רבנו שם), הגר"ש אויערבך, הגר"ש אלישיב, והגר"צ אבא שאול (יום טוב שני כהלכתו פתיחה לפי דעה כד), וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' סד) לגבי מי שהלך לחוץ לארץ עם משפחתו למשך כמה חודשים [ואם הלך ליותר משנה, ראה דעתו בהערה הבאה]. והוסיף בשו"ת אגרות משה (שם), שגם אם אין לו דירה אלא במדינה שהלך אליה ולא במדינה שממנה יצא, אין זה מחשיב אותו כבן המקום שהלך אליו, כיון שמצוי הדבר שאנשים קונים דירה במקום מסוים גם אם אינם קובעים את מקומם שם, אלא דינו תלוי רק באם דעתו לחזור למקום שיצא משם או לא.

ובן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ עם משפחתו למשך שנתיים לצורך טיפולים רפואיים לבנו, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיד סי' קט) שאם פרנסתו בחוץ לארץ היא קבועה, דינו [מוספק] כבן חוץ לארץ, כיון שיתכן שימשיך שם אף לאחר שנתיים [וראה להלן (הע' 27)], אך אם פרנסתו שם היא מדבר עראי, דעתו מוחלטת לחזור לארץ ישראל לאחר שתהליף המחלה, דינו כבן ארץ ישראל. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך והגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו שם הע' כט) שהדואל ודעתו לחזור, אין חשיבות לכך שיש לו פרנסה קבועה במקום שלשם הלך.

ואדם שעבר לחד בחוץ לארץ עם משפחתו, אך יש לו עדיין דירה בארץ ישראל, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ב סי' ב) שנחשב כבן ארץ ישראל אם דעתו לחזור, כיון שהוא נשאר קשור לארץ ישראל. והוסיף, שכן הדין באדם שנוסע לחוץ לארץ למשך מספר שנים לצורך פרנסה וכדו' [שלא כאגרות משה הנ"ל], וכל שכן אם נוסע לצורכי רפואה בלבד. מאידך, הגר"ש אויערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ה הע' כה) חילק בנוסע לצורך פרנסה, בין אם הוא נוסע מיומנתו ואין מה שמונעו מלהשאר שם, שעליו לנהוג דינו יום טוב שני, לבין אם נשלח מטעם מקום עבודתו, שאינו נוהג דינו יום טוב שני כשדעתו לחזור.

ובן ארץ ישראל שנשא אשה בת חוץ לארץ בחוץ לארץ, דעתו לשוב משם לארץ ישראל לאחר שנתיים, כתב בשו"ת אגרות משה (שם סי' קח) שדינו כבן חוץ לארץ.

(26) משמע מדבריו שאף שאין דאית לחזור נחשב פרנסה מרווחת ואו ישוב למקומו הראשון, מימ נחשב כבן המקום שהלך לשם, כיון שאין דעתו לחזור למקומו הראשון, ואף לגבי מי שבא עם אשתו לארץ ישראל למשך כמה שנים ורצונו להשתקע שם אך אינו יודע אם יצליחו להסתדר בעניני פרנסה, דעת הגר"ש אויערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ה הע' כז) שכיון שאין רצונם לחזור לחוץ לארץ, ואינם תלויים בדעת הוריהם אלא רק בדעת עצמם, דינם כבני ארץ ישראל, ובפרט בצירוף שיטת החכם צבי [ראה מה שכתבנו לעיל בשע"צ (ס"ק יח)], וכן מבואר בשו"ת אגרות משה (אורח חיד סי'

קט), שמי שאין דעתו דאית לחזור נחשב כמי שאין דעתו לחזור [וראה שם ח"ג סי' עד בסוף דבריו]. דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו שם), שאף שדינם כבני ארץ ישראל, מ"מ עליהם להחמיר בעשיית מלאכה ובאכילת חמץ שהם ב"ש ואל תעשה²⁸. (27) ממשמעות לשון זו דייק הגר"ש שיינברג (יום טוב שני כהלכתו תשובות מגדולי הפוסקים סי' יא סי' ג אות ד) שאדם העובר דירה מארץ ישראל לחוץ לארץ או להיפך, אין משתנה דינו על ידי כך אלא באם דעתו שלא לזוז משם לעולם, אך אם יתכן שישוּב למקומו הראשון לאחר הרבה שנים, עליו להמשיך לנהוג כפי שנהג עד עתה במקומו הראשון. וביותר דייק כן (שם אות ב סי' ד) מדברי המשגיב לעיל, שכתב שאם דעתו שלא לחזור למקומו לעולם יתנהג כבני ארץ ישראל, וכן דייק ממה שכתב המשגיב לעיל (סי' תסח סי' יט), שכשמשחק במקום החדש לעולם נעקר ממקומו הראשון. וכן דעת הגר"ש אויערבך (שם פתיחה לפי דעה יח) והגר"ש קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ב סי' ב), שאם דעתו לחזור לאחר כמה שנים, לא נעקר ממקומו הראשון [ואין צריך שיחשוב בודאות שלא יחזור, שהרי מבואר במשגיב שאף באופן שאין ודאות שימצא פרנסה מרווחת ויחזור, נחשב הוא כמי שאין דעתו לחזור, אלא די בכך שכפי מחשבתו עתה אינו מתכוון לחזור].

מאידך, דעת הגר"ש וואנר (יום טוב שני כהלכתו שם הע' כא) שמה שכתב המשגיב לעולם אינו בדקא, ועל כן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' סד) שכל שאינו עתיד לחזור למקומו הראשון תוך שנה, נחשב כעקר ממקומו הראשון, כמבואר בערוך השלחן (ס"ה), ובאר, שלא מסתבר שאדם שדעתו לחזור לביתו לאחר עשר שנים או אף פחות מזה, יחשב כאילו לא עקר ממקומו הראשון, ולפיכך יש לתת קצבה לדבר, שהעוקר מביתו ליותר משנה נחשב כעקר משם לגמרי.

ודעת החזו"א (אגרות רבנו ח"ב עמ' קיח), שאדם שנמצא בחוץ לארץ זמן רב וברעתו לחזור, נחשב כמי שאין דעתו לחזור, כי מן הסתם ישאר שם. וכן דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו שם הע' כה) שהחולף לחוץ לארץ על דעת להשאר שם עשר שנים, דינו כבן חוץ לארץ גם אם דעתו מוחלטת לחזור לאחר מכן לארץ ישראל, כיון שעל זמן רב כל כך אין חשיבות לכך שמתחילה החלטתו היא לחזור לאחר מכן למקומו הראשון [שהרי יתכן מאד שיחליט להשאר]. והוסיף, שכשדעתו להשאר למעלה מחמש שנים, הדבר ספק, ויש לשאול חכם. אכן, אם היה בדעתו לחזור לאחר ארבע שנים, אלא שלאחר מכן התחדשו סיבות בכל שנה ושנה לדחות את חזרתו לשנה נוספת, נחשב הוא כמי שדעתו לחזור, גם אם עברו יותר מעשר שנים. וסיים, שלמעשה יש לשאול חכם בכל מקרה, מפני שהדין יכול להשתנות במקרים מסוימים.

ולענין בחור בן חוץ לארץ הבא ללמוד בישיבה בארץ ישראל למשך כמה שנים, כתב המג"א (סי' תסח סי' יב) שדינו כבן חוץ לארץ. והשע"ר תשובה (סי' זה סי' ד עמ' קג) כתב שפשטה ההוראה שינהג כבן ארץ ישראל, אלא אם כן בא רק באופן עראי. אכן, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים סי' קא) שדברי השע"ר תשובה הם רק כשאינו סמוך על שלחן הוריו שבחוץ לארץ, וכשישא אשה וירצה לגור בארץ ישראל לא ימנעו זאת ממנו אלא ישלחו פרנסתו לשם, אך בלא זה, עליו לנהוג כבן חוץ לארץ. גם אם החליט בדעתו להשאר לגור בארץ ישראל, כיון שלא נעקר מבית הוריו, ויתכן מאד שיחזור לגור עמהם בחוץ לארץ. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (חיד סי' ד אות מט), וכן דעת הגר"ש אויערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ה הע' ג), ודעת הגר"ש קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ב סי' ב), שאם הוא בגיל שידוכין, וברצונו למצוא שידוך

המשך במילואים עמוד 52

מילואים הלכות יום טוב סימן תצו המשך מעמוד קודם

שלאחר הפסח, וחזר הרב וקנאו מהנכרי במצאי שביעי של פסח, האם נחשב כחמץ שעבר עליו הפסח לענין הבן חויל, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תמוז ס"ק ד).
ולענין אמירת שנים מקרא ואחד תרגום כשקוראים בחוץ לארץ קריאה אחרת מבארץ ישראל, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רפח ס"ק יב).

טוב שני, וכשם שאסור לומר לנכרי לבנות בית כנסת ביום טוב שני, אף על פי שהותר שבת ושבתות במקום מצוה, וכן נקט בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' נט אות ב), וכן כתב האמרי בינה (דיני שבת סוף סי' יב).
[משנ"ב ס"ק ט]
אסורים לעשות מלאכה.
[ו] ולענין חמץ של בן חויל הנמצא בארץ שנמכר לנכרי עד היום

הלכות יום טוב סימן תצו המשך מעמוד 206

השמיטה לסי' תכז אות מה, לגבי בן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ, וכן נקט הגר"ש סלנט (תורת רבינו שמואל סלנט סי' יז עמ' קכ) לעיקר ההלכה, אלא שלענין עשיית מלאכה חשש לדעת המחמירים, אכן, רוב הפוסקים והמשנים כאן לא פסקו כן, וכתבו שדין האדם נקבע לפי מקום מגוריו, וכן מבואר בשו"ת אבןת רובל (סי' כו), ומימ באגרות הגדוה גרדאוינסקי (ח"ג מכתב ה) כתב שיש לצרף את דברי החכם צבי כסניף להקל, וכן צירפו את דבריו הגדוד בענגיס (מועדים חמנים ח"ו סי' קב בהגהה), הגר"ש אריערכך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות א, ג, ז), הגר"ש וואנור (שו"ת שבת הלוי ח"ה סי' סד, ח"ו סי' קסא), מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ב הע' יב) שאין לצרף את דעת החכם צבי אפילו כסמך, כיון שאף בנו בשו"ת שאולת יעביץ (סי' קסח ד"ה אמנם) לא היקל בדבריו.

לחשוב שעורך הוא את הסדר במקום אחר, והוסיף הגר"ש אריערכך, שאף טוב יותר שיעשה כן, כיון שבהיותו עמהם הרי משנה הוא ממנהגם בכך שאינו מברך עמהם כמה ברכות.

[שעה"צ ס"ק יח]

וענין קלסן צריך להגיד ק"ה²⁴.

24) שם (סי' א) כתב, שכן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל ודעתו לחזור לחוץ לארץ, נהג כדון בן ארץ ישראל וכתב שיש חולקים, וראה דבריו במהדריב סי' א סי' ח, וכן מבואר בשו"ת חכם צבי (סי' קסו) שאין הנהגת דיני יום טוב שני תלויה לפי מקום מגוריו של האדם, אלא לפי המקום בו הוא נמצא בהג, וכן כתב בשו"ת שו"א ומשיב (מהדורה תליתא ח"ג סי' כח ד"ה הנה ד"ה עד), וכן בשו"ת אבני נור (ארי"ה סי' תקלט

הלכות יום טוב סימן תצו המשך מעמוד קד

אגרות משה כתב (חרי"א סי' כ), שלא יתכן שיחשב אדם הן כבן חוץ לארץ והן כבן ארץ ישראל.
ומי שמכר דירה בחוץ לארץ, וקנה דירה בארץ ישראל שבה הוא דר במשך רוב השנה, וחוזר לחוץ לארץ לכמה חדשים בשנה להיות עם משפחתו, כתב בשו"ת שבת הלוי (שם) שדין כבן ארץ ישראל, אלא שנודן לחומרא גם כבן חוץ לארץ מחמת ספק, או מחמת דין נותנים עליו חומרי מקום שהולך לשם.
ובן חוץ לארץ שבכל שלשת הרגלים מקפיד באופן קבוע להיות בארץ ישראל בדירה שיש לו שם, כתב הגר"ש אריערכך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יט אות ו) שנראה שאינו צריך לעשות שני ימים טובים, כיון שההבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ לענין זה אינו אלא בשלש הרגלים, והרי בכל שלשתם הוא נמצא תמיד בארץ ישראל, וכתב, שגם מי שרצה להחמיר בזה ולהימנע ממלאכה ביום טוב שני, מימ יניח בו תפילין, ויתפלל תפילת חול, ולא יקדש על היין, ובשו"ת שבת הלוי (שם) נראה שהסתפק בדבר זה, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ש אבא שאול (יום טוב שני כהלכתו פ"ז הע' ט) שדין כבן חוץ לארץ, כיון ששם עיקר דירתו כמשך השנה.

סימן תצו

דיני תכנה פיוס טוב

[משנ"ב ס"ק א]

צידה גמורה, דאסור בקציה ופחיה¹ וכו', וגם בקציה².

1) וליתול דג מספל מים [שאין בו משהו צידה], כתב בספר מחנה

בארץ ישראל ולגור בארץ ישראל ואין חשש שהורו יעבכחוו, דינו כבן ארץ ישראל, גם אם דעתו שאם לא ימצא שידוך בארץ ישראל יסע לחוץ לארץ ויגור שם.

ובחור בן חוץ לארץ שאינו תלוי בדעת הוריו, ומסתפק אם ישאר לגור בארץ ישראל, דעת החוריא והגר"ד בענגיס (מועדים חמנים ח"ו סי' קב הע' א) והגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ז הע' ט) שאינו נהג כבן חוץ לארץ אלא לענין פרישה ממלאכה, אך לגבי שאר הדינים דינו כבן ארץ ישראל. מאידך, דעת הגאון מטשעבין והגר"ש דושינסקי (מועדים חמנים שם) שדין כבן חוץ לארץ, וכן צידד הגר"ז מברסק (שם), וכן דעת הגר"ח שיינברג (יום טוב שני כהלכתו תשובות מגדולי הפוסקים סי' יא סי' ב אות ט) שמבואר במשנ"ב שער שאינו מחליט שלא לדרו בחוץ לארץ לשלם, דינו כבן חוץ לארץ, כמובא בתחילת ההערה.

ואדם הדר באופן קבוע שנה בארץ ישראל ושנה בחוץ לארץ, כתב בשו"ת מהר"ט צהלון (סי' נב) שבזמן שהוא בארץ ישראל דינו כבן ארץ ישראל ובזמן שהוא בחוץ לארץ דינו כבן חוץ לארץ, וכן מי שדר בחצי שנה בארץ ישראל ובחצי שנה בחוץ לארץ [גם אם אין זה חצי שנה במדויק], דעת הגר"ש אריערכך (יום טוב שני כהלכתו פ"ז הע' א) שאינו נחשב כבן מקום מסוים, ולפיכך עליו לנהוג כפי המקום שבו הוא נמצא באותו יום טוב, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' סד) לגבי מי שדר בקביעות חלק מחדשי השנה בארץ ישראל וחלק מהם בחוץ לארץ באופן שנה, ודעת הגר"ש אלישיב (שם הע' ב) שמימי בהיותו בארץ ישראל עליו להחמיר לענין עשיית מלאכה ואכילת חמץ, כיון שאינם אלא "שב ואל תעשה" [והוסיף, שאם פרסונו אינה אלא באחד מהמקומות, דינו כבן אותו מקום בלבד], מאידך, בשו"ת

הלכות יום טוב סימן תצז

תצו דיני הַכֶּנֶה בְּיוֹם טוֹב, וְבוֹ י"ז סְעִיפִים:

א **אין צדן דגים (א) מן הפיבורים הגה (ב) אפלו במקום שאינם מחסרים צידה, לפי שהפיקר קטב הרבה
 (ג) ונדגים (ד) נשקטים אלף ואלף (המניד פיה) **ב** (ד) *נדגים ועופות וחסה שהם מקצצה, (ה) אין
 משקין אותן ביום-טוב ואין נידגים (3) לפניהם מוות, (ו) ישמא יבוא לקח מהם, וכל מה שאסור
 חל טוב

שערי תשובה

באר היטב

(ח) נִשְׁמָרִים. לִפִּי שֵׁשֶׁת כְּסָפִים מִן הַזָּהָב, וְכֶסֶד הַמֶּלֶךְ: וְאֵיכָא אִם הָסֵיף
צְלוּלִים שְׂחָלִין הַדְּמִים בְּהָרָא אִם אֵין מַחְסֵרִים צִידָה, וְעָן סִיפֵי ה:
(ט) לְפָנֵיהֶם. אֲבָל בְּחֻק מִהֶם קָצָה בְּהָרָא לֵהֶן, מֵאֵל. וְעָן סִימָן שֶׁכֶּר סִיפֵי יג:

פאר הלכה

מִשְׁנֵה בְּרִיָּה

צמיתו היה דעתו לתור למקומו, כפי שאין דעתו לתור דמיתו, צמיתו למקומו ומקומו למיתו (כ) פיון דעקריהו לאגליה כיתיה, כל שפוצא פונסו מרנח באוחו מקום שקלף לשאש אינו זו משמשי. וכתבו עוד, דמי שאין דעתו לתור, אף-על-פי שאשתו נשאה במקומו הראשון, אפלו הכי אין דעתו לתור מקרה:

א (א) מן התיכרים. הינו, (ב) ברכות של מים מקפים מארבע רוחות, ובמן תהר לא אצטרף לה לאשמועין, (ג) רבובאי אסור, רכלהו איתנהו בה: צידה גמורה, דאסור בקצידה וסמיה, ושאר מלאכות, ובדליל סימן תצה סעף ב, וגם מקצה: (ב) אפלו במקום שאינם מחסרים צידה, רוצה לומר, שהיה הדין קטן, שאין צריך לומר 'הבא מצודה ומצודה', ובתיה נעף פי האי גמא קשיב אין מחסר צידה, בדלקמן בסעף ז, (ג) גבי דגים הואיל והם מקשים מן העין והדין רחב, לעולם הם נשמים לחורין ולסדקין, ולכן לא קשיב בנצורים הואיל והם על-כל-פנים (ד) טרף לתפסם. וכתב המגן אברהם, דאם המים צוללים וראוה הדגים, (ה) מהר אם אין מחסר צידה, שהדין קטן. (ו) והם מאחרותם שסיבירן דעל-כל-פנים מעצם מקצה אסור לצידה: (ג) והדגים נשמים וכו'. ולענן אם נתנם מבעד יום בתוך המכה, ובאר לקמה בסעף ה: ב (ד) דגים ועופות וכו' שהם מקצה. מרחלה הטעם במקצה (ו) משמע שהוא הדין במקמה, כגון במקמה מוכרת המבאר לקמן בסימן תצה סעף ג, או כגון אנו ומרגלת העומדת לגרל ביצים, אף דלא שנה בקו צידה, פיו (ח) דהם מקצה אסור להשקות ולתן לפניהם מזונות שמה

אם נותן ברחוק קצת מהם והם באים ראובלים לית לן בה, פניו דעושה הפרא, מדבר ולא אתי לפת מהם⁶; (ו) שְׂמָא

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(ט) מן הרחוב הופך קולו בבואו קברת הנכבדו. ותעלה שכתב בסימן חסד קציו ד הביא גם כן לרברו ורבינו אלה. ומסב על זה וצריך עיון לנאמן: (י) רש"י: (כ) מאירי: (ג) מאמרטרדכי ושארי מפרשים בבאר דברי הרמ"א. והנה אף דהש"י אסבר דברי הפהמיון דבבבד ממן דהוא משום אסור מקצה. הרמ"א על פירוש אין דעתו משום מקצה אלא משום צידה. כדמובח פשוטות דבריו בפה וגם בדרכי משה הארץ. עין שם: (ז) ולא דמי לרין של סוכר [אשר] הרים שבעציו ה. דשאני הסם שנאמר היא צרה הרבה ואינם יכולים להשטט פליקע ובקל יכול להסמס ולכן אין מקום לאסרם: (ס) ותעמיקו האלהי רבה ותשלחן ציציתים: (י) הגר"ו. עין שם שהשיג בזה על הסגן אברתם ומסכים עם הש"י. ודעתו דלש"י בודאי אסור אף בצלולים משהם מקצה. אקנם בביר מגדים ראיתי שקבם דגם הש"י מודה להמגן אברתם בצלולים. וישעמו נראה. דבריו אף להש"י בזה שהאם בלשונם ואינו מחסר צידה. כהנה ועוף שפרשטו דמי צידן בו משום מקצה ובכ מניי שמהם מבסים מן השני. ואסרן אפסר היכי דהמים צלולים ודואה תמיד יהג מרחוק. כמאן דנבט בקפסה הוא ואין צידה קלל בנה: (י) ביח ואלהי רבה ותגריא וצאמר פירדיה בפרשט פירשט הרמב"ם שהתמיקו התחברו: (ח) ובעל דל זה גם נבדל מקצה אסור ביוס טוב. ואלו שולחם פסטיק בסימן חסד דמקצה אסור ביוס טוב. אקנם ללש אוקרים שפביא בזה"ל לציל שם דמקצה מהר ביוס טוב. אסרן פלשחן דנותחן לפניהם מוונח אס הוא דבר שצנור ועומד:

